

စုကဒွဲအကလုင်တဖှ်

ကွဲထဲရဲင်ကျဲနစုစရီ

စုကဒွဲအံအိဝဲအဲကလုင်လီၤ.

စုကဒွဲအကလုင်တဖှ်

- ▶ တၢ်ဟ့ၣ်လီၤစုကဒွဲအံအိဝဲအဲကလုင်လီၤ. ကပုၤသိလုၣ်အသီ မ့တမ့ၢ် အလီၢ်လံၤ အဂီၢ်...တမ့ၢ်လၢတၢ်အဂၢၢ်အဂီၢ်ဘၣ်.
- ▶ စုယုလီၢ်လၢတအိၣ်ဒီးအထိးနါတဖှ် ပျဲနက့ၤစိၣ်တၢ်ဖိတၢ်လံၤတဖှ်ဆုနဟ့ၣ် တချုးနဟ့ၣ်အပူၤအကလံၤဒဲးဘၣ်န့ၣ်လီၤ.
- ▶ ပုၤဆါတၢ်ပုၤတၢ်ဖိ အစုယုလီၢ်တဒိဟ့ၣ်လီၤန့ၣ် တၢ်ဖိတၢ်လံၤတခါခါ (အဒိဟ့ၣ်ပီအဂီၢ် ဒိဖူထၢၣ် မ့တမ့ၢ် ကွဲၤဟ့ၣ်ဖျါ လၢတၢ်ဆၢကတီၢ် လၢတၢ်ဟ့ၣ်ပၣ်န့ၣ်အတီၢ်ပူၤန့ၣ်လီၤ.
- ▶ ခရဲဒဲးခး (ကဒွဲခးက့) တဒိမ့ၢ်လၢနကပူၤ တၢ်တမံၤမံၤ (တၢ်ဖိတၢ်လံၤတဖှ်ဒီးတၢ်မၤစၢၤလၢနလိၣ် စူးကါအိၣ်) တဖှ်တုၤလၢ နစုကဒွဲ ပုၤထီၣ်ထီၣ်ဘဲးတစုန့ၣ်လီၤ. နဒီးန့ၣ်သုလၢပုၤဟ့ၣ်လီၤစု (ပုၤလၢဟ့ၣ်လီၤစုကဒွဲတဖှ်) အအိၣ်လီၤ.
- ▶ စုယုလီၢ်လၢတၢ်ပူၤဟ့ၣ်အဂီၢ်တဒိ မ့ၢ်ဒုၣ်လၢကပူၤဟ့ၣ်ပီအဂီၢ်- တမ့ၢ်လၢတၢ်ဂၤ အဂီၢ်ဘၣ်လီၤ.
- ▶ စုဟံးလီၢ်ဆိလၢလဲအပူၤ (payday loan) မ့ၢ်စုဟ့ၣ်လီၤလၢတၢ်ဆၢကတီၢ်ဖျိ ကိၣ်အပူၤ, ညီန့ၣ်လၢစုၤန့ၣ်အတီၢ်ပူၤန့ၣ်လီၤ.
- ▶ နီၣ်ကစၢ်အဂီၢ်စုဟံးလီၢ်အံၤမ့ၢ်တၢ်တမံၤမံၤလၢနလိၣ်ဘၣ်ဒီးသးလီၤအိၣ်အဂီၢ်, ဒိသိးသိလုၣ် မ့တမ့ၢ် တၢ်လဲၤဟးကသုၣ် နံၤသဘျ့ အဂီၢ်တဖှ်န့ၣ်လီၤ.
- ▶ ဒီးလဲတၢ်ဖိတၢ်လံၤတမံၤမံၤလၢနကပူၤက့ၤအိၣ်လၢအံၤအဂီၢ် (Rent-to-buy) မ့ၢ်နပူၤတၢ် တမံၤမံၤလၢတၢ်ဒီးလဲလီၤန့ၣ်န့ၣ်လၢ တၢ်ဆၢကတီၢ်တၢ်ပၣ်ပနီၣ်န့ၣ်အိၣ်အပူၤ.
- ▶ ကျဲးဖျိအံၤ (Store cards) တဖှ်တၢ်စူးကါအိၣ်ဒိသိး ကဒွဲခးတဖှ်အသိး ဘၣ်ဆၣ် နဘၣ်ဟ့ၣ်စုအထိးနါဒိဝဲလီၤ.
- ▶ စုဟံးလီၢ်လၢတၢ်ကၤဖျိအိၣ်အိၣ်ခဲလၢာ် (consolidation loan) မ့ၢ်ဖဲနပၣ်ဖျိစုဟံးလီၢ် တဖှ်တပူၤပီလၢ စုဟံးလီၢ်တခါပီ အပူၤလီၤ.

သ့ၣ်နီၣ်ထီၣ်

- ▶ စုကဒွဲစရီအံအိဝဲအဲကလုင်လီၤ.
- ▶ စုကဒွဲတနီၤအပူၤဒိၣ်န့ၣ်ဒဲးအဂၢၢ်တဖှ်ဒဲးလီၤ.
- ▶ စုကဒွဲအကလုင်လီၤဆိလိၣ်အသးတခါဒီးတခါဘၣ်တၢ်စူးကါအိၣ်လၢတၢ်ဂ့ၢ်အါမံၤ အဖီခိၣ်န့ၣ်လီၤ.
- ▶ ကွဲၤယုထၢစုကဒွဲတခါလၢကကြဲးဒီးန့ၣ်အဂၢၢ်တၢ်အဂီၢ်တက့ၢ်.

ကသ့ၣ်ညါအါထီၣ်ဘၣ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤအဂၢၢ်တဖှ်ဖဲလဲၣ်.

လၢကသ့ၣ်ညါအါထီၣ်ဘၣ်ပးစုကဒွဲအကလုင်တဖှ်အဂီၢ်, ကွဲၤဘၣ်ပုၤယဲၤသန့ဖဲ (www.moneysmart.gov.au) မ့တမ့ၢ် ကိးဖဲ 1300 300 630 တက့ၢ်. နကိး ပုၤဟ့ၣ်ကူၣ်န့ၣ်ဘၣ်ပးကျိၣ်စုတၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤအပူၤဘၣ်မူဘၣ်ဒါသ့ဖဲ 13 23 00 လၢကမၤစၢၤန့ၣ်ဒိသိး နကသ့ကွဲၤကတီၢ်စူးကါ နစုကဒွဲအဂီၢ်တက့ၢ်.



အံၣ်ဒြၢဟံးလီၢ်စုလၢတအိၣ်ဒီး အထိးနါ

အံၣ်ဒြၢအိၣ်ဒီးစဲးဆူၣ်တၢ်တဖျၢၣ်လၢအထူၣ် ဖျိဝဲန့ၣ်လီၤ. အဝဲကိးပုၤဘီတၢ်ဖိတဂၤလၢ အဝဲဘၣ်အိၣ် ဒိဖျိလၢအစဲးလီၤလဲၤဒိၣ် တလၢ အဖီ ကလိၣ်ဘၣ်ဝဲအသီတဖျၢၣ်န့ၣ်လီၤ.

အံၣ်ဒြၢသ့ၣ်ကိးသးဂီၤဝဲဒိဖျိအစုလၢပၣ်ဖျိ အါထီၣ်ဝဲအဂီၢ်တအိၣ်လၢဝဲလၢကပူၤစဲးဆူၣ် တၢ်အသီတဖျၢၣ်အဂီၢ်ဘၣ်န့ၣ်လီၤ. အံၣ်ဒြၢလဲၤ ဆူစုတၢ်ပုၤဒီး ဟလီၢ်ဝဲစု ဒီလၢ ၅၀၀ လၢကပူၤ ဝဲစဲးဆူၣ်တၢ်တဖျၢၣ်လၢအထူၣ်တၢ်ဆါအိၣ် လၢကျဲးပူၤန့ၣ်လီၤ.

စုတၢ်တဘၣ်အံၣ်ဒြၢလၢအဝဲသ့ၣ်တဟ့ၣ်အိၣ် စုအဝဲအံၤဘၣ်.

အံၣ်ဒြၢကိးဝဲတၢ်ကရၢကရီဖဲအလီၢ်ကဝီ (neighbourhood house) ဒီးတဲဘၣ်အံၣ် ကွဲၤလၢ အတၢ်အိၣ်သးအံၤလီၤ.

အံၣ်ကွဲၤလဲၤတဘၣ်အံၣ်ဒြၢလၢ ကကိးဝဲ အဲရဲး ပုၤတဝၢအပူၤမၤတၢ်ဖိ ဘၣ်ထွဲဒီး စုယုလီၢ်လၢတအိၣ်ဒီးအထိးနါ လၢ တၢ်ကိးစုၢ်ကိးအိၣ်လၢ NILS န့ၣ်လီၤ. အဲရဲး သ့ၣ်ညါကယၢ်တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤဘၣ်ထွဲဒီး NILS အံၤလီၤ. အံၣ်ကွဲၤလဲၤတဘၣ်အံၣ်ဒြၢ အလီၤတဖီနီၣ်ဂံၢ်န့ၣ်လီၤ.

အံၣ်ဒြၢကိးအဲရဲးလၢ ကထံၣ်လိၣ်သးဒီးအိၣ် ကသ့ဆဲးယံၣ်လိၣ်အဂီၢ်ဒီး ကသ့ၣ်ညါအါထီၣ်ဘၣ် တၢ်ဂ့ၢ်တၢ်ကျိၤဘၣ်ထွဲဒီး (NILS) အံၤ အဂီၢ်လီၤ. အဲရဲးတဲအိၣ်လၢ ကလဲၤထံၣ်လိၣ်သးဒီးအိၣ်ဒီး ကဟံးစိၣ်ယုၣ်အ စဲထၢၣ်လုး(ခ) (Centrelink) အခးအဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

ဖဲအံၣ်ဒြၢထံၣ်လိၣ်အသးဒီး အဲရဲးတဘျီ အဝဲတဲနါပၢ ဂီၢ်အိၣ်ဘၣ်ပးဒီး NILS တၢ်ရဲၣ်တၢ်ကျိၤအံၤမ့ၢ်လၢ ပုၤလၢအဒိးန့ၢ်စုတၢ်မၤစၢၤလၢစဲထၢၣ်လုး(ခ) Centrelink အအိၣ်တဖှ်အဂီၢ်ဒီး ကလိၣ် ဝဲတၢ်အိၣ်သးအဂၢၢ်တၢ်လၢ စုကဒွဲလၢ ကဟ့ၣ်ကဒါက့ၤစုအံၤ ကန့ၢ်ဝဲ အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ. အဝဲတဲဘၣ်အိၣ်လၢ NILS အံၤမ့ၢ်ဒိၣ်ထဲ ကဘၣ် ပုၤဟ့ၣ်ပီ တၢ်လိၣ်ဘၣ်တဖှ် ဒိသိးစဲးဆူၣ်တၢ်, ဒိဖူထၢၣ် မ့တမ့ၢ် ဟ့ၣ်ပီတၢ်ဖိတၢ်လံၤတဖှ် အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

အဲရဲးဒီးအံၣ်ဒြၢဂီၢ်ဒူးလီၤဝဲလၢအံၣ်ဒြၢ ကဟ့ၣ် ကဒါက့ၤစုအံၤ ဒီလၢ ၂၀ လၢခံၣ်တဘျီတုၤ ၁၂လါအတီၢ်ပူၤ ကန့ၢ်ဝဲန့ၣ်လီၤ. အဲရဲးရဲၣ် ကျဲးန့ၢ်အိၣ်စု ဒီလၢ ၅၀၀ လၢကဟံးလီၢ်ဝဲဒိသိး အံၣ်ဒြၢကပူၤဝဲစဲးဆူၣ်တၢ်ကသ့အဂီၢ်န့ၣ်လီၤ.

အံၣ်ဒြၢသးခဲး ဒိဖျိအစဲးဆူၣ်တၢ်အသီတဖျၢၣ် အံၤဂ့ၢ်ဒိၣ်တက့ၢ်ဒီးအဝဲဟ့ၣ်ကဒါက့ၤစု ဒီလၢ ၅၀၀ လၢ၁၂လါအတီၢ်ပူၤန့ၣ်လီၤ.



This page has been intentionally left blank.